

Business en management summary

“De Staat van het Onderwijs 2020”

Inhoud:

- Business summary “Onderwijs in Nederland algemeen”
- Summary voor het ho (Hoger Onderwijs en WO)

© Marktwijs Consultancy

April 2020

Introductie

Ieder jaar maakt Inspectie voor het Onderwijs de staat van het onderwijs op, zoals dat in artikel 23 lid 8 van de Grondwet wordt gevraagd. We brengen feiten en cijfers bijeen, we tonen meerjarige ontwikkelingen en resultaten, we signaleren verbanden en oorzaken.

Gezien de Corona situatie wordt door de Inspectie geen duiding gegeven aan de data en de informatie, de toekomst kan en zal waarschijnlijk zich anders ontwikkelen dan voor de COVID19 crisis.

Ombouw naar business summary

Vanuit Marktwijs Consultancy maken we een toegespitste business- en management samenvatting van "De Staat" Daarmee willen we organisaties en bedrijven die zich richten op onderwijs helpen met kennis en inzicht.

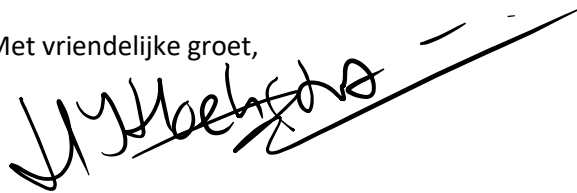
De business summary bevat:

1. Basissamenvatting "Onderwijs in Nederland"
2. Sectorsamenvatting (vo regulier)

In deze summary wordt verwezen naar paginanummers in het originele document "De Staat van het Onderwijs 2020" te downloaden via:

<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020>

Met vriendelijke groet,

Hans Hoekstra

MARKTWIJS
CONSULTANCY

Marktwijs Consultancy

Interim Sales en Business Development voor Zorg en Onderwijs

T. 06 - 1551 6356

M. Hans.Hoekstra@marktwijs.nl

W. www.marktwijs.nl

1. Business summary Onderwijs alle sectoren

Allocatie gediplomeerden (vindt iedereen snel een juiste baan) (p. 11)

Mbo, hbo- en wo opgeleiden 85% vind binnen 12 maanden een baan. Het werk sluit voor 79% aan op de opleiding.

Ook ongediplomeerde studenten vinden vaker en sneller een baan, maar zijn kwetsbaarder in neergaande economie.

Leerlingen uit voortgezet speciaal onderwijs, mbo-2 en entree houden uitdaging op arbeidsmarkt.

Leerlingen met migratieachtergrond (2e generatie) hebben vaker géén werk (vooral mbo geschoold)

Mannen zijn op school minder succesvol, tonen minder studie inzet maar presteren op de arbeidsmarkt (% werk en salaris) beter dan vrouwen. Vrouw lijken vaker (op vroege leeftijd) privé keuzes te maken die arbeidspositie beïnvloeden.

De burgerschapsopdracht (opleiden tot sociale, bijdragende individuen) van het onderwijs moet meer aandacht krijgen. Burgerschap en sociale maatschappelijke competenties zouden meer in de school behandeld moeten worden. Hierop wordt te weinig getoetst (waar dit wel mogelijk is) (p 14)

Het Nederlandse onderwijsstelsel biedt voldoende veiligheid voor docenten en leerlingen, de democratische waarden worden voldoende nageleefd. (Geen wetsovertredingen)

Gelijke kansen

Schooladviezen leerlingen groep 8 zijn in lijn met opleidingsniveau van de ouders, er worden meer meervoudige adviezen gegeven (28% in 2019, 16% in 2015)

Plaatsing VO obv. advies PO is stabiel, leerling zit goed op zijn plek in het VO.

Aantal diploma's stijgt: mbo-niveau 3 en niveau 4 en hbo stijgen relatief snel, beroepsonderwijs niveaus 1 en 2 nemen af. Het aandeel hoogopgeleiden is hoger dan het Europees gemiddelde.

Uitval leerlingen vooral in vso (voorgezet speciaal onderwijs) en praktijkonderwijs: 22% (45.000 jongeren) verlaat school zonder diploma.

Een kwart van de hbo studenten valt zonder diploma uit (vaak hebben zij wel mbo-4)

Lichte stijging van uitval in het wo: 13% uitval in 2012/2013 naar 15% in 2016/2017.

Basisschoolleerlingen met dezelfde cognitieve vaardigheden maar verschil in opleidingsniveau bij de ouders behalen steeds vaker dezelfde leerprestaties. (p. 16)

Meisjes presteren op meerdere vlakken en gedurende de heel schoolperiode beter dan jongens (scores, uitval, studiesucces, inschaling op juiste niveau)

Scholieren met niet-westerse achtergrond presteren beter dan 5 jaar geleden (p. 18)

Er is sprake van dalende trend leerprestaties Nederlandse leerlingen t.o.v. Europese leerlingen, in 2018 is het niveau gelijk aan 2015.

Nederlandse leerlingen presteren (voor het eerst) onder Europees gemiddelde leesvaardigheid.

Binnen Nederland zijn de prestaties gelijk gebleven, over alle opleidingen en schoolsoorten.

Nederland is een “teaching to the test” land: we toetsen en meten vooral bij de examens en eindtoetsen, daar zijn leerlingen voor gemotiveerd. Het niveau en de inzet bij scores op vaardigheden of tussentijdse toetsing dalen in Nederland. (p. 19)

Laaggeletterdheid neemt toe: 24% van de jongeren onder 15 jaar is laaggeletterd en kan niet meekomen in de maatschappij. In 2003 was het percentage laaggeletterden nog 11%, de groep excellente lezers daalt.

Het leesplezier en de leesmotivatie neemt af in alle sectoren, daar ligt een onderwijsbrede uitdaging. Vooral in het mbo en hbo zijn signalen dat veel aandacht aan lees-achterstanden gegeven moet worden. Er is expliciete aandacht voor een doorlopende leerlijn nodig voor leesonderwijs. (p. 20)

Het onderwijs in Nederlands is over het algemeen van goede kwaliteit, iets meer scholen dan vorig jaar hebben het predicaat zwak of onvoldoende. Een onderzoek naar de “succesfactoren” van scholen is gedaan: de uitkomsten van de factor “De leraar” staan uitgewerkt op p 23 t/m 25)

Onderzoek naar de factor “De schoolleider” en Besturen op 26 t/m 27.

Passend onderwijs

Het speciaal basisonderwijs neemt toe, maar ook het speciaal voorgezet onderwijs. Eén van de doelen van passend onderwijs is vermindering van de “thuiszitters” Het aantal thuiszitters is echter toegenomen sinds 2013/2014 (3.254 II.) – 2017-2018 (4479 II.) en 2018/2019 (4790 II.)

Samenwerkingsverbanden die een grote rol hebben bij passend onderwijs zijn “steviger in het zadel komen te zitten” p. 28.

De kwaliteit van de samenwerkingsverbanden is bij 27% onvoldoende, het stelsel is niet helder en beoogde resultaten zijn niet helder.

Ondersteuning:

Ca 8% van de PO-leerlingen krijgt extra ondersteuning van de school vanwege leer of ontwikkelachterstand of gedrag. Zij bewegen zich vooral in het speciaal onderwijs, er is onvoldoende zicht op deze leerlingen.

Lerarentekort

Tekorten blijven vergelijkbaar met 2019, in de Randstad en grote steden, **tekorten zullen toenemen** in het bijzonder in de G4 en Almere.

Schoolleiderstekort

Is aanwezig, maar wordt vaker opgelost door beleggen taken (afwezige) schoolleider op andere plekken in de organisatie.

Werknemersmarkt: leraren en schoolleiders hebben het voor het kiezen, “moeilijke” scholen (populatie, prestaties etc.) vissen achter het net.

Er is grote druk op onderwijs(tijd) vanwege het zoeken en invullen van formatie, maar fte en personeel lijkt niet de enige troef meer. Ook opties als **vierdaagse schoolweken, een week sluiten, onderwijsassistenten voor de klas of ouders voor de klassen worden ingezet.**

Krimp leerlingaantallen

Tot 2026 zal het aantal leerlingen in PO, VO en mbo dalen, na 2025 daalt leerlingaantal in VO maar wordt weer een stijging verwacht in het PO (p. 37)

Daling leerlingaantallen betekent **minder bekostiging** voor de school en kan gevolgen hebben voor de onderwijskwaliteit. (Kleine scholen scoren vaker een onvoldoende beoordeling in de rapporten)

Leven lang leren

Het toekomstbesteding opleiden voor banen die (soms nog) niet bestaan, vergt aanpassingen in het onderwijs. Scholen **profilieren** zich steeds vaker, het aantal profielscholen is sterk toegenomen en er wordt steeds meer **maatwerk** geboden. Versnippering is een risico, tot op heden wordt door de scholen nog niet voldoende geëvalueerd.

Flexibilisering onderwijs

Om en bijscholing worden steeds belangrijker bij een leven lang leren. Toch is deelname aan cursussen of trainingen de afgelopen tien jaar nauwelijks toegenomen. Reguliere mbo- en hbo-opleidingen houden **onvoldoende rekening met kennis en ervaring** waarover werkenden en werkzoekenden al beschikken.

Particulier onderwijs

Niet bekostigd onderwijs groeit langzaam, in het PO en VO marginaal (3.500 leerlingen) in het bo volgen 40.000 studenten particulier onderwijs. Aanvullend onderwijs (huiswerkbegeleiding is sinds 2017 stabiel)

2. Business summary ho (Hoger onderwijs en wo)

De markt:

Toename instroom buitenlandse studenten (zorgt voor met name groei bij wo-master en wo-bachelor)

Associate Degree opleidingen groeien (maar in absolute studentaantallen klein) AD's stromen steeds meer uit naar hbo-bacheloropleidingen.

Aantal hbo-bachelor opleidingen neemt af. (p. 170)

Rendementsverschillen (instroom t.o.v. aantal diploma's) zijn soms opvallend groot, de discrepantie kan liggen in onderwijskwaliteit, toegankelijkheid en profilering. Overleg tussen instellingen is nodig om van en met elkaar te leren op dit gebied.

Arbeidsmarktparticipatie is voldoende, er wordt snel een baan gevonden onder afgestudeerde ho-ers.

Studentwelzijn is beperkt inzichtelijk en vast te stellen, een integrale aanpak welzijn en kennisdeling onderling is nodig.

De student

Instroom AD-opleidingen groeit procentueel fors maar in absolute aantallen nog klein (6.500 studenten in 2018), vooral instroom vanuit mbo-4 (84%).

Ca. 2/3^e van de instellingen biedt AD-opleidingen aan, maar vier Hogescholen (Windesheim, Avans, Rotterdam en NHL Stenden) hebben AD's als speerpunt benoemd en trekken de meeste studenten aan.

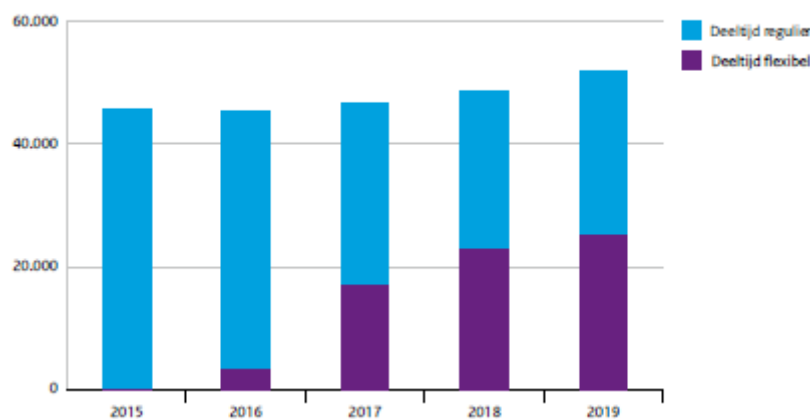
Groei instroom hbo-bachelor vlakt overall af, de sector techniek (groeierende belangstelling) neemt toe, de sector onderwijs (deels door hogere kwaliteitseisen mbo-4 uittrekkers) neemt af. (p. 174)

Doorstroom naar het hbo vanuit mbo-4 neemt al jaren af (gunstige arbeidsmarkt voor mbo-4 uitstroom) en uitstroom vanuit het vwo neemt al langer af.

Internationale studenten-instroom neemt vooral toe bij de kunst-gerelateerde opleidingen (p. 174)

Flexibele trajecten kennen een **forse hogere instroom** (zowel in duale vorm als in deeltijd) (p. 175)

Figuur 6.1a Aantal ingeschreven studenten in deeltijd hbo-opleidingen naar regulier of flexibel traject in de periode 2015-2019 (n 2019=51.908)

Instroom wo-bachelor en wo-master stijgt bijzonder snel, de verwachting is dat deze stijging zal toenemen. De instroom verdeelt zich over alle sectoren, vooral Techniek en sectoroverstijgend (University Colleges)

Internationalisering

Groei wo-bachelor vooral door toename internationale studenten, dit heeft gevolgen voor het gewenste onderwijs (meer diversiteit, internationale insteek nodig). Toenemende sectoren: kunst, cultuur, talen, gedrag en maatschappij, techniek, economie en natuur.

Ook de wo-master groeit vooral door buitenlandse studenten, de sectoren zijn vergelijkbaar met de wo-bacheloropleidingen. (zie hierboven)

Niet bekostigde ho-instellingen (nbi)

Cijfers zijn **te beperkt en niet betrouwbaar** genoeg om te rapporteren, in het kader van studentsucces en inzage populatie is dit wel gewenst.

Het aantal nbi's neemt overigens al jaren af in het ho, de wens van de student is meer cursus-gericht of gericht op onderdelen van de totale opleiding.

Studiesucces (diploma behaald) aan een AD is laag, maar de meetmethodiek is nog vrij onbetrouwbaar. (p. 178) De scores blijven laag: 30% haalt in nominale periode het diploma en 44% met een jaar uitloop/vertraging. Deeltijd AD-studenten behalen in hogere mate het diploma dat voltijdstudenten. Studiesucces voor de student = behalen van een diploma.

Diplomaresultaat studenten niet westerse achtergrond
Studenten met een niet westerse achtergrond lopen langzaam in en behalen vaker diploma.

Uitval van havisten hoog

Ca. **13% van de havisten valt uit** in het eerste jaar op het ho, zij hebben géén beroepsdiploma en gaan veelal werken in detailhandel/horeca. Inspectie ziet de hoge uitval en beperkt zicht op vervolg van deze studenten als **groot risico**.

WO- studenten behalen voor een groter deel (8 v.d. 10) een ho-diploma en in een sneller tempo (p. 180)
Studenten met een niet westerse achtergrond lopen langzaam in en behalen vaker diploma.

Diplomarendement (instroom t.o.v. behaald diploma) verschilt nogal

Behoorlijke verschillen tussen onderwijsinstellingen, en aantal factoren van invloed:

1. Opleidingsaanbod
2. Studentkenmerken (man/vrouw, instroomniveau, internationaal karakter)
3. Profilering en kwaliteit van de opleiding

Inspectie **daagt instellingen uit onderling in gesprek te gaan** om van en met elkaar te leren over kwaliteit en rendement en zo (bovenschools) te werken aan onderwijsverbetering. (p. 182)

Enkele ho-opleidingen laten **opvallende verschillen** zien in rendement (p. 183 en verder) het betreft hier:

Pabo

Rechten (hbo en wo)

Commerciële Economie (hbo en wo)

Opvallende prestatie Pabo's: mannen vs. vrouwen

Mannen halen hier significant vaker géén diploma.

Opdracht voor opleidingen

Alle studenten die instromen in het hoger onderwijs hebben -in principe- een voldoende startkwalificatie en niveau. De grote rendementsverschillen vragen om reflectie en onderling overleg tussen de onderwijsinstellingen. Vooral opleidingen die opleiden tot beroepen waar tekort is (onderwijs) moeten voldoende aandacht besteden aan een optimaal rendement.

Arbeidsmarktperspectief (p. 193)

Is goed voor het ho, afgestudeerden hebben snel en op niveau een baan (loondienst, flex of als zzp-er) Sectoren onderwijs, techniek en gezondheidszorg bieden hoogste baangarantie.

Studentwelzijn (p. 193)

Data en gegevens over studentwelzijn ontbreken, waar er meerdere onderzoeken zijn die aangeven **dat stress, psychologische druk en burn-outs onder studenten toenemen.**

Onderwijsinstellingen gaan zeer verschillend om met welzijns-problematiek, er is totaal geen eenduidigheid te bespeuren. Initiatieven die studenten kunnen ondersteunen (profileringsfonds) zijn niet bekend.

Instellingen moeten veel meer eenduidig en gecoördineerd + transparant omgaan met studentwelzijn. (p. 194)

Kwaliteit opleidingen (p. 194)

Basiskwaliteit bestaande is op orde. Voor nieuwe opleidingen die door Inspectie getoetst worden (tno) is een groot **deel niet op orde.** Het schort vooral aan een omgeving die bevordert dat de student zelf op een actieve wijze vormgeeft aan het leerproces.

Toetsing is een kwetsbaar onderdeel van de basiskwaliteit (p. 198)

Als een instelling niet aan de basiskwaliteit voldoet, komt dat in **50% van de gevallen doordat de standaard toetsing** onvoldoende was. In veel gevallen spelen onderstaande factoren een rol:

- **doelen moeten strikter en directer geformuleerd worden**
- **regels en voorschriften niet eenduidig geïnterpreteerd**
- **regels niet correct geïmplementeerd of nageleefd**
- **kwaliteit en beoordeling scripties mag actiever en steekproefsgewijs**
- **procedures niet beargumenteerd en helder genoeg gerelateerd aan beoordelingscriteria**